

8

Förslag till åtgärder för att dämpa kostnadsutvecklingen inom hjälpmedelsområdet HSN 2020-0974

Hälso- och sjukvårdsnämnden
Hälso- och sjukvårdsförvaltningen
Rehabilitering-Habilitering-Hjälpmedel
Anna Breuer

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2020-09-04

HSN 2020-0974

Hälso- och
sjukvårdsnämnden

Förslag till åtgärder för att dämpa kostnadsutvecklingen inom hjälpmedelsområdet

Ärendebeskrivning

Ärendet innehåller förslag om att genomföra åtgärder för att dämpa kostnadsutvecklingen inom hjälpmedelsområdet.

Beslutsunderlag

Hälso- och sjukvårdsdirektörens tjänsteutlåtande

Ärendets beredning

Ärendet har beretts i seniorvårdsberedningen.

Förslag till beslut

Hälso- och sjukvårdsnämnden beslutar följande:

1. Hjälpmedel inom hela produktgruppen för föreslagna ISO-koder ska övergå till egenansvar.
2. Regionstyrelsen föreslås föreslå regionfullmäktige att införa hjälpmedelsavgifter för eldrivna rullstolar, inlägg/fotbäddar samt arm- och bentränare från och med den 1 januari 2021.
3. Regionstyrelsen föreslås föreslå regionfullmäktige att avskaffa högkostnadsskyddet för tekniska hjälpmedel.

Förvaltningens motivering till förslaget

Bakgrund

De kommande åren står Region Stockholm inför stora ekonomiska utmaningar. Förändringarna i det kommunala utjämningsystemet innebär att Region Stockholms bidrag till systemet ökar över tid. Därutöver har Covid-19-pandemin bidragit till att konjunkturen försämrats kraftigt och att

prognosen för regionens skatteintäkter reviderats ned i förhållande till tidigare bedömningar. Dessa förändringar medför, i kombination med en generellt hög kostnadsutveckling inom hälso- och sjukvården, stora krav på hälso- och sjukvårdsnämnden att anpassa verksamheten till rådande ekonomiska förutsättningar.

Hälso- och sjukvårdsnämnden beslutade i mars om inriktning för arbetet med att säkerställa en ekonomi i balans, *Förslag till inriktning för effektivare vårdstruktur och hållbar utveckling*, HSN 2020-0197. Inriktningen innebär att hälso- och sjukvården ska moderniseras i syfte att uppnå en effektiv vårdstruktur, ett ökat fokus på kostnadskontroll samt en fördjupad strategi i syfte att uppnå hållbar utveckling. Utifrån beslutad inriktning kommer nämnden under 2020 och 2021 att successivt besluta om åtgärder som dämpar kostnadsutvecklingen och som säkerställer att nämndens begränsade resurser används där behoven är som störst.

Med utgångspunkt i ovan nämnda ärende gällande dämpning av kostnadsutvecklingen har hälso- och sjukvårdsförvaltningen gjort en översyn inom hjälpmedelsområdet.

Med hjälpmedel avses de medicintekniska produkter, enligt ISO 9999, som kräver hälso- och sjukvårdens särskilda kompetens för bedömning och utprovning och som syftar till att i det dagliga livet bibehålla eller öka aktivitet, delaktighet eller självständighet genom att kompensera en funktionsnedsättning. Det avser även hjälpmedel som syftar till att kontrollera, bibehålla eller förbättra ett medicinskt tillstånd och som är avsedda att kunna användas utan hälso- och sjukvårdsutbildning.

Utifrån delegationsordningen enligt beslut *HSN 0701–0011 - Hanteringsordning vid förändringar i Hjälpmedelsguiden*, ska hälso- och sjukvårdsnämnden fatta beslut om:

- Ändringar inom den allmänna delen, d.v.s. ramverket för förskrivning som är av principiell betydelse för brukarna eller som medför väsentliga kostnadsförändringar.
- Ändring av behovstrappornas konstruktion och innehåll.
- Beslut om vilka *hela* produktgrupper som skall tillhandahållas av SLL (numera Region Stockholm), respektive vilka *hela* produktgrupper som skall klassas som egenvård.

Övriga förändringar beslutas av förvaltningen.

Överväganden

Inom ramen för hälso- och sjukvårdsförvaltningens översyn har en prövning gjorts om det finns hjälpmedel som kan övergå från hälso- och sjukvårdsansvar till egenansvar, tidigare kallad egenvård. Prövningen har gjorts utifrån nedanstående kriterier:

- Hjälpmedel som generellt inte kräver en utprovning av hälso- och sjukvårdspersonal.
- Hjälpmedel som inte behöver följas upp efter förskrivning.
- Hjälpmedel som inte utgör någon risk för skada eller tillbud.
- Hjälpmedel som saknar CE-märkning enligt det medicintekniska direktivet.
- Hjälpmedel som finns tillgängliga på den allmänna marknaden (med det menas även webbutiker).

Utifrån ovanstående kriterier föreslår hälso- och sjukvårdsförvaltningen att enkla hjälpmedel för att äta och dricka, sömnads- och textilvårdshjälpmedel, läslampor och bokstöd övergår från hälso- och sjukvårdsansvar till egenansvar, se tabell 1a. Ytterligare hjälpmedel, till exempel TENS, behöver utredas vidare innan de kan bli föremål för beslut om egenansvar.

Tabell 1a Hjälpmedel inom hela produktgruppen som föreslås övergå från hälso- och sjukvårdsansvar till egenansvar

ISO-kod	ISO-kodsbenämning, hjälpmedel	Besparing per år, cirka
150913	Bestick, ätpinnar och sugrör	10 000 kronor
150916	Muggar, glas, koppar och te-/kaffefat	12 000 kronor
151519	Handsömnadshjälpmedel	4 000 kronor
151521	Saxar	14 000 kronor
180606	Läs- och arbetsbelysningar	114 000 kronor
223015	Bokstöd och bokhållare	100 000 kronor
241806	Påbyggnadsgrepp och adaptrar	5 000 kronor

Därutöver föreslås ett antal ytterligare förändringar som framgår nedan.

Tyngdtäcken

Tyngdtäcke kan sedan 2009 förskrivas till personer med stora sömnsvårigheter samt stor motorisk oro. Enligt en vetenskaplig litteraturöversikt från Region Dalarna och tre internationella rapporter från Canadian Agency for Drugs and Technologies in Health (CADTH) framgår att det saknas evidens för att tyngdtäcke bidrar till en bättre sömn. Även metodrådet i Region Stockholm förespråkar att tyngdtäcken övergår till egenansvar då det saknar evidens för sömn. Tyngdtäcke är numera tillgängligt i allmänna

handeln. Hälso- och sjukvårdsförvaltningen föreslår att tyngdtäcke övergår från hälso- och sjukvårdsansvar till egenansvar, se tabell 1b.

Bilanpassning/fordonsanpassning

I ett fåtal regioner finns möjlighet att få bilanpassningsbidrag. I Region Stockholm kan bidrag på 30 000 kronor för fordonsanpassning ges till personer mellan 50 - 65 år, som inte har arbetsmarknadsanknytning, samt till personer över 65 år. Bidraget kan vid behov utgå vart sjunde år. Övriga personer har möjlighet att söka fordonsanpassning via Försäkringskassans bilstöd. Hälso- och sjukvårdsförvaltningen föreslår att bilanpassningsbidrag övergår till egenansvar då förvaltningen bedömer att detta inte kan anses vara ett hälso- och sjukvårdsansvar, se tabell 1b.

Tabell 1b Hjälpmedel inom hela produktgruppen som föreslås övergå från hälso- och sjukvårdsansvar till egenansvar

ISO-kod	ISO-kodsbenämning, hjälpmedel	Besparing per år, cirka
042718	Sinnesstimulering, tyngdtäcke	33 000 000 kronor
121200	Bilanpassning	200 000 kronor

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen ser kontinuerligt över förändringar av hjälpmedelsutbudet utifrån delegationsordningen, HSN 0701-0011, samt tidigare nämnda kriterier. Detta innebär att förvaltningen kan lägga till och ta bort hjälpmedel från det som är hälso- och sjukvårdens ansvar enligt delegationsordningen.

Utifrån ovan nämnda delegationsordning kommer hälso- och sjukvårdsförvaltningen att låta hjälpmedel inom nedanstående ISO-koder övergå från hälso- och sjukvårdsansvar till egenansvar, se tabell 2.

Tabell 2 Hjälpmedel inom en produktgrupp som övergår från hälso- och sjukvårdsansvar till egenansvar

ISO-kod	Hjälpmedel inom ISO-koden	Besparing per år, cirka
044815	Gymnastikmattor, bollar, cylinderkuddar, viktmanchetter, studsmatta	500 000 kronor
053306	Stegpall	10 000 kronor
093303	Duschpall utan armstöd	2 700 000 kronor
123118	Bärstolar	26 000 kronor
181006	Förhöjningsdyna, exklusive coxitdyna	1 800 000 kronor

181204	Enkel spädbarnssäng på hjul	15 000 kronor
181806	Stöd att luta sig mot	1 500 kronor
183390	Skyddslist	24 000 kronor
241827	Underarmsstöd	88 000 kronor
280303	Arbetsbord, för personer med synnedsättning	0 kronor (inga förskrivningar under 2019)

Införande av avgifter för vissa hjälpmedel

Utöver föreslaget införande av egenansvar för ett antal hjälpmedel gör hälso- och sjukvårdsförvaltningen bedömningen att införande av avgifter för vissa hjälpmedel kan bidra till att dämpa kostnadsutvecklingen.

Eldriven rullstol

Flertalet regioner har en avgift på eldrivna rullstolar. Avgifterna varierar och är i en del regioner en engångskostnad på 150 kr eller som en del av en månadskostnad för hjälpmedel, och i en del regioner är det en årlig avgift på 500–600 kronor.

I Region Stockholm finns cirka 7 100 eldrivna rullstolar förskrivna till vuxna personer. Cirka 5 900 personer har en (1) förskriven eldriven rullstol, cirka 590 personer har fler än en (1) eldriven rullstol, varav ungefär 60 personer har tre (3) eller fler eldrivna rullstolar.

För att dämpa kostnadsutvecklingen föreslår hälso- och sjukvårdsförvaltningen att vuxna personer betalar en årsavgift på 500 kronor per eldriven rullstol. Ett incitament för att införa en avgift är att öka återlämningsgraden av hjälpmedel som inte används samt minska totalkostnaden för elrullstolar.

En årsavgift på 500 kronor per eldriven rullstol genererar en intäkt till regionen på cirka 3 500 000 kronor per år.

Ortopedtekniska inlägg/fotbäddar

Analogt med att regionen har avgift på skor införs även en avgift för inlägg i skor. Inlägg/fotbäddar kan vara både en konsumentprodukt och en medicinteknisk produkt. Dessa kan förskrivas vid varaktiga behov av korrigering/kompensation vid felställningar i fotens leder eller för att åstadkomma tryckavlastning vid risk för sår. Vid vanligt förekommande fotproblem som t ex hallux valgus, hälsporre och plattfothet är inlägg/fotbäddar egenansvar.

Region Stockholm hade en kostnad på drygt 40 000 000 kronor för inlägg/fotbäddar 2019.

För att dämpa kostnadsutvecklingen föreslår hälso- och sjukvårdsförvaltningen att inlägg/fotbäddar, som är hälso- och sjukvårdens ansvar, beläggs med en avgift på 150 kronor per prefabricerat inlägg samt 300 kronor per specialanpassat inlägg. Inlägg/fotbäddar för barn under 18 år samt inlägg/fotbäddar som förskrivs vid behandling av sår föreslås undantas avgiften. En avgift på inlägg/fotbäddar genererar en intäkt till regionen på cirka 17 000 000 kronor per år.

Arm- och bentränare

Arm- och bentränare är träningshjälpmedel som används för att bland annat träna upp förlorade funktioner, hämma spasticitet och för att träna upp styrka och rörlighet. Detta kan även uppnås vid träning hos fysioterapeut och på allmänna träningsanläggningar. Användning av arm- och bentränare gränsar till träning som är egenansvar, men för de hjälpmedelsanvändare som har behov av träning i hemmet kan arm- och bentränare förskrivas.

För att dämpa kostnadsutvecklingen föreslår hälso- och sjukvårdsförvaltningen att en månatlig avgift på 100 kronor tas ut per arm- och bentränare. Barn under 18 år föreslås undantas avgiften.

Högekostnadsskydd för hjälpmedel

Region Stockholm har ett högekostnadsskydd för tekniska hjälpmedel på 2 000 kronor per 12-månadersperiod. Förutom Region Stockholm finns högekostnadsskydd för hjälpmedel även i Region Värmland, Region Gotland och Region Uppsala.

Då det inte finns ett digitalt högekostnadsskydd för hjälpmedel ansvarar hjälpmedelsanvändaren för att kortet stämplas vid betalning av hjälpmedelsavgifter och att ett frikort lämnas ut när summan på 2 000 kr är uppnådd. Få hjälpmedelsanvändare kommer upp till frikortsnivå då endast några hjälpmedel är belagda med avgift idag. Vid införande av ytterligare hjälpmedelsavgifter kommer det att krävas ett införande av ett digitalt högekostnadsskydd för hanteringen, vilket kan vara en komplicerad teknisk lösning. Utifrån detta förslag till beslut kommer cirka 8 % av hjälpmedelsanvändarna ha mer än ett avgiftsbelagt hjälpmedel förskrivet, men trots detta kommer inte alla upp till frikortsnivå.

För att dämpa kostnadsutvecklingen föreslår hälso- och sjukvårdsförvaltningen att högekostnadsskyddet på 2 000 kr per 12-månadersperiod avskaffas.

Ekonomiska konsekvenser

För 2019 uppgick hälso- och sjukvårdsnämndens kostnader för hjälpmedel till cirka 2 213 000 000 kronor. Förslagen om att införa egenansvar för vissa hjälpmedel beräknas innebära att kostnaderna för hjälpmedel minskar med cirka 39 000 000 kronor per år. Intäkterna vid införande av föreslagna hjälpmedelsavgifter bedöms till cirka 25 000 000 kronor per år. Sammantaget innebär förändringarna en beräknad kostnadsreducering av hjälpmedelsbudgeten med cirka 64 000 000 kronor per år beräknat på 2019 års volymer.

Konsekvenser för patientsäkerhet

När hjälpmedel övergår till egenansvar medför det att brukaren får bekosta hjälpmedel som tidigare kunde förskrivas på regionens bekostnad. Många av dessa hjälpmedel finns tillgängliga som konsumentprodukter i olika prisklasser i allmänna handeln. Till exempel kan tyngdtäcken inhandlas i allmänna handeln till en kostnad från drygt 400 kronor upp till 4 000 kr. Vid förskrivning av tyngdtäcken betalar brukaren en hjälpmedelsavgift på 600 kronor som istället kan delfinansiera ett egeninköpt tyngdtäcke. Flera andra regioner har såväl egenansvar på enkla hjälpmedel och tyngdtäcken, som hjälpmedelsavgift på elrullstolar och inlägg/fotbäddar likande de som föreslås i beslutet.

Konsekvenser för jämlik och jämställd vård

Beslutet att införa hjälpmedelsavgifter kan få konsekvenser för jämställd och jämlik vård om hjälpmedelsanvändare med begränsade ekonomiska möjligheter väljer att lämna tillbaka hjälpmedel eller avstå från förskrivning av hjälpmedel trots att behov finns.

Miljökonsekvenser

Beslutet förväntas inte medföra några förändringar avseende miljökonsekvenser.

Administrativa konsekvenser

Beslutet förväntas sammantaget ge minskad administration, men de föreslagna hjälpmedelsavgifterna kan medföra ökad administration för de hjälpmedelsverksamheter som ska hantera dessa.

Björn Eriksson
Hälso- och sjukvårdsdirektör

Christoffer Bernsköld

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2020-09-04

HSN 2020-0974

Tf avdelningschef

Beslutet ska skickas till

Regionstyrelsen

Godkänd av Björn Eriksson, 2020-09-04